

EL MOVIMENT I LA INDEPENDÈNCIA: CLAUS PER ENTENDRE EL DEBAT SOBIRANISTA A CATALUNYA

Ricard Vilaregut

Introducció

Conjuntament amb la greu crisi econòmica i social, la massiva manifestació de l'11 de setembre, ha estat el gran fet polític de l'any 2012. Més enllà de saber quants partidaris de la independència hi ha a Catalunya, el fet objectiu és que el debat sobre la independència és i ha estat un tema estàtic a l'agenda política catalana i espanyola. Com i perquè s'ha arribat fins aquesta manifestació i com s'explica aquesta presència tan rellevant del debat independentista? Es tracta de fenòmens exògens, vinculats a la crisi econòmica, o a la resposta davant la recentralització estatal, o bé es tracta de la capacitat del moviment que ha impulsat aquesta reivindicació? Sens dubte que la crisi i la recentralització han tingut un paper fonamental en l'eclosió i amplificació d'aquest debat, però un estudi pormenoritzat i extens, ens fa adonar que ha estat el moviment que l'ha impulsat, que aquí bategem com a moviment independentista català, el que ha sabut aprofitar les oportunitats derivades de la conjuntura – és a dir, crisi + recentralització estatal – per posar la seva reivindicació al bell mig de l'agenda política, aconseguint inclús, que el projecte rupturista de la independència es percebeixi, per una part prou rellevant de la societat catalana, com “l'únic” projecte atractiu en aquests moments de crisi sistèmica. Un moviment que ho ha aconseguit a partir d'un cicle de mobilització que comença el 2006, i amb un seguit d'estratègies i eines de mobilització que ha utilitzat de forma instrumental i persistent, que ha donat com a resultat la gran manifestació de l'11 de setembre, i la posterior convocatòria d'eleccions autonòmiques en clau plebiscitàries de novembre de 2012, arrossegant el conjunt del catalanisme, fins ara clarament encaminat a encaixar-se institucionalment amb l'estat, a posicions clarament sobiranistes. La dissecció d'aquest moviment independentista i el cicle de mobilització 2006-2012, amb els principals instruments utilitzats, i una breu reflexió prospectiva de futur seran els eixos sobre els que girarà aquest article.

El moviment independentista català

L'anàlisi de qualsevol moviment ha de partir de la Teoria de la Mobilització de Recursos (TMR) centrada en demostrar que els moviments socials expressen conductes racionals, amb objectius polítics precisos i amb estratègies de mobilització i discursives pròpies que necessiten disposar de diferents recursos, siguin humans, materials, financers, d'interès, etc, que n'expliquen el seu èxit o fracàs. És a dir, que no n'hi ha prou amb l'existència de factors exògens -una injustícia o greuge-, per explicar el naixement, manteniment i expansió d'un moviment. Per tant, es passa de la irracionalitat dels comportaments col·lectius a la profunda racionalitat dels mateixos. Aquesta perspectiva, per bé que els primers i principals teòrics opten per centrar-se amb "com el moviment s'organitza", deixant de banda les causes i perquè de l'aparició dels moviments socials, combinada precisament amb l'estructura d'oportunitats polítiques (EOP) dona una dimensió analítica més amplia. Així, una aplicació combinada d'aquest model teòric a la trajectòria del moviment independentista català ens mostra les possibilitats explicatives d'aquest fenomen social.

Entrant en la definició del que entenc com a moviment independentista català, cal partir de la base que un moviment no és sinó una part del que entenem com a societat civil per bé que en el cas que ens ocupa, amb les acotacions específiques que ens permetran moure'ns amb una relativa comoditat amb la definició relacionada amb l'independentisme català. Un dels problemes de la definició de moviment és precisament el seu caràcter polisèmic, que tant pot servir per explicar revoltes, episodis de mobilització, o bé llargues disputes polítiques que inclouen en el seu si a organitzacions polítiques i sindicals. En la literatura sobre moviments socials trobem varies definicions, segons la perspectiva i escola analítica en que treballa cada autor. Melucci (1985:794) opta per interpretar la capacitat del moviment en produir alguna mena de ruptura o canvi en el sistema de relacions socials com a element que diferencia un moviment socials d'altres fenòmens col·lectius. Sense deixar de banda aquest plantejament, en el cas de l'independentisme català seguirem dues grans definicions generalistes que tenen a veure la tipologia i especificitat del moviment que volem estudiar. Una d'elles, citat

a Creadores de democràcia radical (Ibarra, Gomà, Martí:2002) fa referència a una tipologia centrada en els moviments clàssics -moviment obrer i nacional- entesos com:

“ a formes no institucionals o no convencionals de participació política col·lectiva que intervenen en el procés de transformació social i que es manifesten en protestes, manifestacions o vagues, entre d'altresⁱⁱ”.

La segona d'elles, també dels mateixos autors, fa referència a una tipologia més àmplia, dirigida als nous moviments socials com l'ecologisme, antimilitarisme, l'antiracisme, el pacifisme, etc, que engloba una perspectiva més àmplia, entesa

“com un conjunt d'actors individuals i col·lectius (formals o no formals) que es mobilitzen en relació a un mateix tema, tot i que no sempre es plantegen els mateixos objectiusⁱⁱⁱ”.

L'independentisme català doncs, va a cavall de les dues definicions, donat que si bé forma part d'un moviment clàssic – el nacional- incorpora formes de nou moviment social, més modernes i progressistes, i vinculades a diferents formes, institucionals i no institucionals d'acció política. És a dir, des d'una perspectiva de família de moviments.

Pel que fa a una definició més operativa de l'independentisme català, en primer lloc caldrà situar aquest moviment en el mapa ideològic del pensament polític català. Cal entendre l'independentisme català com una part del nacionalisme català, entès segons la definició de mínims de Montserrat Guibernau, com

“l'expressió col·lectiva del sentiment de pertànyer a una nació concreta que reivindica el dret a decidir el seu futur polític, el qual no sempre ha de ser la independència” (Guibernau: 2001).

Així, més enllà del debat conceptual sobre nacionalisme, l'independentisme català és un subconjunt del conjunt anomenat catalanisme/nacionalisme: en forma part en una complexa interacció amb els altres actors institucionals, socials i culturals, influent, i aportant la pròpia visió sobre les funcions i direcció estratègica d'aquest conjunt divers i plural, que abraça un ampli ventall d'opcions culturals, socials i polítiques (CiU, PSC, ERC, ICV,CUP). A nivell conceptual, la diferencia principal ve donada pel fet que mentre el catalanisme/nacionalisme té a veure amb un atribut relacionat amb la personalitat pròpia de Catalunya sense qüestionar

necessàriament la seva pertinença a l'estat espanyol, el sobiranisme es centra amb la reivindicació d'un DEMOS propi amb capacitat de decidir, l'independentisme català, sense deixar de defensar l'existència d'un *demos* propi, aposta clarament per la reivindicació clara i diàfana de la independència política^{iv}. En altres paraules, mentre el catalanisme/nacionalisme es relaciona amb qüestions derivades d'una adscripció generalista a la identitat catalana, i el sobiranisme l'emfatitza, l'independentisme esdevé un projecte polític que mantenint aquesta adscripció identitaria defensa la necessitat de construir un estat propi i/o reivindicar l'existència d'un poble sobirà no accepta cap submissió obligada envers instàncies estatals superiors i advoca, a nivell general, per constituir-se en un estat propi. Es per tant, un moviment secessionista segons la definició clàssica donada per Buchanan (1991)

“la secessió és considerada com una acció col·lectiva per la qual un grup intenta independitzar-se de l'estat en el que es troba integrat, de tal manera que això impliqui la separació de part del territori de l'estat existent”. Traducció pròpia

Podem dir que el moviment independentista català és un clar exemple de camp multiorganitzatiu (Kriesi 1993; Klandermans 1997) propi dels moviments nacionalistes, que a causa de la base cultural amb la qual treballen políticament, generen una varietat d'associacions culturals, clubs, editorials, mitjans de comunicació etc, establint aliats difusos en els camps de la cultura, la religió o l'ensenyament, que constitueixen xarxes polítiques de suport fonamentals per a l'extensió organitzativa del moviment (Maiz, 1997). De fet, segons Tilly (1978:30).

“els conflictes nacionals són una forma contínua d'acció col·lectiva que requereix un relatiu lliniar d'organització en sentit ampli i, a aquest efecte, els anàlisis comparats mostren que els moviments nacionalistes s'acompanyen d'una gran riquesa de catness (es refereix a categories d'individus que operen en el si de xarxes estructurades de relacions socials i polítiques). Traducció pròpia”.

Així doncs, el moviment independentista català s'hauria d'analitzar com un espai que aglutina un conjunt d'organitzacions polítiques i socials, una densa xarxa d'entitats culturals, lúdiques i formatives, uns mitjans de comunicació amb diferents suports, i unes elits disposades a elaborar un relat favorable. I cal afegir-

hi, unes determinades formes d'acció col·lectiva, uns determinats marcs interpretatius, uns rituals, símbols, i un pòsit ètnico-històric producte de la matriu cultural des d'on treballa. Cal entendre doncs, tota aquesta xarxa política i social com un moviment sociopolític que a través d'una acumulació d'estratègies diverses, múltiples i canviants en el pas del temps –fruit de la pròpia història viscuda– comparteixen una explícita voluntat d'intervenció pública pel que fa a la construcció d'un marc jurídic nacional, propi i deslligat de l'actual estructura estatal. Un moviment mancat d'avantguarda formal que competeix entre les diferents parts (socials, polítiques, culturals) pel lideratge estratègic, promovent formes d'especialització complementàries, articulant-se conjuntament en campanyes d'agit-prop, i sovint però, anul·lant-se amb escissions per culpa de la mateix a competència entre les parts.

Aquest moviment independentista català múltiple i divers del que parlem és hereu de l'Independentisme clàssic, és a dir, el moviment que té uns orígens moderns amb la creació del PSAN – per tant, fruit del moviment polític del Maig del 68 combinat amb la pròpia tradició- i que s'articula a partir dels anys 80 arrel d'un anàlisi molt crític del desenvolupament de la transició. Un ampli moviment que comparteix una determinada reivindicació – independència política- un mateix àmbit territorial d'articulació – països catalans- i una clara orientació social-progressista. D'ençà de la transició, aquest moviment es va conformant en tres grans espais:

L'independentisme polític/institucional

En aquest espai estem parlant de partits que estan registrats com a tals, i que manifesten, presentant-se a eleccions formals, una voluntat de mediació dels interessos dels ciutadans amb les institucions, siguin aquestes locals, autonòmiques i estatals. Els dos partits que actualment mantenen presència institucional, i els podem situar com a independentistes segons la definició presentada són Esquerra Republicana de Catalunya i les Candidatures d'Unitat Popular per bé que les dimensions entre un i altre partit, en tots nivells, són prou importants. Altres partits que podríem incloure en aquest apartat són

Nacionalistes d'Esquerra, Reagrupament, Estat Català, i Solidaritat Catalana per la Independència.

L'independentisme cívic/social

En l'àmbit del que anomenem com a independentisme cívic/social, amb la Crida a la Solidaritat com a màxim exponent, tenim tota l'extensa xarxa de casals independentistes repartits per tot el territori (140 en l'actualitat), plataformes com la Plataforma pel Dret de Decidir, la Comissió per Dignitat, o l'actual Assemblea Nacional Catalana, d'entitats temàtiques com la Coordinadora d'Associacions per la Llengua (CAL) o el CIEMEN, i sindicats com la Intersindical-CSC. Es caracteritzen per una clara voluntat d'intervenció en allò públic a través d'una relació de confrontació i pacte amb les institucions i partits –afins o contraris- pressionant, influint i en definitiva construint teoria i pràctica favorables a la independència. I ho fan, segons la seva tipologia i àmbit d'intervenció, a través d'actes públics (xerrades, etc) manifestacions, campanyes temàtiques i un reguitzell de formes de participació que combinen formes clàssiques i innovadores d'acció col·lectiva.

La xarxa cultural/lúdica

Tot moviment sociopolític necessita d'espais culturals lúdic/festius, siguin aquests físics i virtuals, que permetin socialitzar a les persones que en formen part. I evidentment, l'independentisme com a espai d'actuació personal i col·lectiva necessita crear sinèrgies en el marc d'una xarxa. I és aquí on rau la importància de les mostres de cultura popular, com els castellers, els bastoners o els diables que com diu Roger Buch (2007) “ *tot i no formar part de la política estricta, estarien directament implicades en la cultura identitària del catalanisme radical*”. Una cultura identitària a la que s'hi ha de sumar les dates o diades assenyalades com l'11 de setembre, Sant Jordi, l'Aplec del Puig, la diada del Pi de les Tres Branques, i la música, especialment el pop i rock en català, que amb grups amb lletra compromesa amb el moviment, com Els Pets, Obrint Pas, la Gossa Sorda, cantautors com Feliu Ventura i Cesk Freixas o els festivals i acampades anuals de Rebrot o JERC, han estat – i són encara- un autèntic motor de socialització de l'independentisme. Una densa xarxa cultural que de mica en mica s'ha anat obrint a

d'altres àmbits de les arts escèniques. L'alta densitat d'aquest espai de consum ludicocultural i de socialització, són cabdals per reforçar el sentiment de pertinença de l'independentisme en base a uns determinats plantejaments teòrics discursius. Una xarxa sociopolítica que té garantida la seva difusió en mitjans de comunicació com Vilaweb, Racó Català, el grup Nació Digital i en l'ús intensiu de les TIC.

El moviment independentista ha generat, i utilitzat, una sèrie de discursos que s'han adaptat a les diferents realitats que la conjuntura i l'estructura del cicle de mobilització que està immers 2006-2012. Abans de descriure quins són els tres grans eixos discursius, cal precisar els dos grans àmbits d'intervenció del moviment. I amb el benentès que parlem d'un espai, una xarxa, un conglomerat d'actors col·lectius i individuals que practiquen diferents formes de participació política, institucional i social, l'independentisme català és un moviment dual que actua en dues grans direccions.

- D'una banda, en una direcció estatista, és a dir, en clau d'*State Building*. Concretament, en la demanda d'assolir un estatus jurídic, bé d'Estat o bé d'alguna estructura política institucional dependent o en coalició d'una altra superestructura (per exemple l'europea) i l'extensió d'aquesta reivindicació d'estructura jurídica a d'altres territoris que es consideren part de l'àmbit institucional, lingüístic o cultural català que denominen Països Catalans (Illes Balears, País Valencià, Catalunya Nord, Franja de Ponent).
- De l'altra, en una direcció en clau de *Nation Building*. És a dir, en la reivindicació de la pròpia història (principis fundacionals i evolució segons orientacions ideològiques) que es combina amb una desafecció de les institucions espanyoles (amb un alt component de rebuig explícit) i defensa de les pròpies (amb matisos) i la concepció, recuperació i construcció d'un determinat imaginari col·lectiu, social, simbòlic i cultural compost per un conjunt d'atributs en constant evolució. Una direcció que es concreta amb una defensa intensiva de la llengua i cultura pròpia, i l'ús i pràctica de

simbologia i ritualitat específica (estelada, commemoració dates assenyalades, recuperació cultura popular, mites, etc).

Sota aquesta doble direcció o eix, el moviment independentista ha combinat els següents grans imaginaris discursius que legitimen la seva reivindicació:

1er bloc, el discurs etnocultural: El discurs propi dels moviments nacionals, centrat amb l'existència d'una matriu etno-nacional, de base romàntica, amb una llengua, cultura, història i territori propis, que ha comptat amb un relat legitimador compartit. En el cas del catalanisme, i per tant també del independentisme, aquest relat s'ha realitzat amb una interacció de baix-dalt i dalt-baix, entre les classes populars i les elits polítiques, socials i acadèmiques.

2on bloc, el discurs cívic democràtic: La proposta del dret a decidir n'és l'expressió més clara, pel que significa de situar la reivindicació en un marc democràtic – és a dir, aparentment no dependent de factors etnoculturals- amb una voluntat de construcció d'un futur comptant amb la participació de tots els ciutadans, comparteixin o no el relat etnocultural i tinguin l'origen que tinguin.

3er bloc, el discurs pragmàtic-economicista: és el discurs més vinculat a la idea de dèficit fiscal, que port a un "econòmicament, sense espanya viuriem millor", o bé "Espanya ens roba", potenciat especialment per sectors més liberals i amb una clara dosis d'oportunitat però al mateix temps d'efectivitat envers sectors de la societat que no comparteixen ni el relat etnocultural ni el cívic-democràtic.

El cicle de mobilització 2006-2012

En la literatura sobre Moviments Socials existeix un consens envers la importància de l'Estructura d'Oportunitat Polítiques (EOP) a l'hora d'explicar el perquè de l'acció col·lectiva. En aquesta perspectiva es té molt en compte el context sociopolític en que s'insereixen les activitats dels moviments socials, que en determinen l'aparició i èxit en les seves demandes. Així, l'Estat i la conjuntura política i social entren en joc i determina l'acció dels moviments en base a les oportunitats que genera la seva acció o inacció en determinats temes. Tarrow (1995) argumenta la utilitat de la EOP de la següent manera:

“Amb el concepte d’estructura d’oportunitats polítiques em refereixo a dimensions consistents de l’entorn polític –que no han de ser necessàriament formals, permanents o nacionals- que fomenten l’acció col·lectiva de la gent. El plantejament és el següent: la gent participa en accions col·lectives com a resposta a un canvi en la pauta d’oportunitats o restriccions polítiques, i mitjançant l’acció col·lectiva genera noves oportunitats que seran aprofitades per altres en cicles de protesta cada vegada més grans”

La pregunta a fer-se és doncs la següent: en quina mesura les EOP han afavorit la influència del moviment independentista a l’hora de posar la seva reivindicació a l’agenda pública catalana? Els autors que han treballat el concepte d’EOP assenyalen que l’estabilitat o inestabilitat de les alineacions entre elits, el grau d’obertura del sistema polític institucionalitzat, el nivell de repressió o els elements de conjuntura política són elements a tenir en compte a l’hora d’entendre el perquè sorgeixen, perduren o desapareixen els moviments socials. Més enllà de EOP estructurals com el propi sistema plural de partits, el grau de descentralització intraestatal dels darrers 30 anys, el paradigma de la governança – amb un fort i dens teixit social- així com el desenvolupament de les noves tecnologies i la societat xarxa, les tres grans variables de conjuntura política que hem observat, fan palesa una coincidència entre els diferents imaginaris del moviment, amb la realitat percebuda de la societat catalanista.

Així, la forta presència del debat independentista, producte de la forta influència del moviment independentista al conjunt del catalanisme, s’ha d’entendre en un determinat cicle d’acció col·lectiva –2006-2012- protagonitzat pel moviment independentista, marcat, especialment, per tres qüestions:

1. D’una banda pel procés d’elaboració, redacció, aprovació i finalment impugnació del nou Estatut de Catalunya en el període 2003-2010. La resposta a aquest procés, interpretat pel conjunt de la societat com a poc democràtic, fou la difusió i socialització al conjunt del moviment del concepte de dret de decidir – per mitjà de la plataforma al mateix nom. Un concepte que com hem dit situava la reivindicació en un espai de radicalitat democràtica, que es mostrava ambigu, adaptable, i difícil de rebatre, i al

mateix temps, i d'aquí el seu èxit, permetia eixamplar el moviment més enllà de les seves fronteres etno-culturals.

2. De l'altra per la reacció d'un contramoviment català, visualitzat per atacs recentralitzadors - jurídica i administrativament- i especialment per atacs contra el català i el sistema de normalització lingüística del principat per part de l'estat espanyol, directa o indirectament. En aquest cas, la resposta a aquests atacs s'han situat en el bloc etnocultural, recordant l'existència previa d'una nació abans del procés constituent de 1978. La manifestació del 10 de juliol a barcelona recolligava, amb el lema "Som una Nació i tenim el dret a decidir", ambdós eixos discursius, l'etnocultural i el civic democràtic, mostrant una força conceptual que es va recollir amb l'èxit d'assistència.
3. I finalment, les acaballes del cicle 2006-2012 ve determinat per una forta crisi econòmica-financera, que afecta també a la tresoreria de la Generalitat, que no fa sinó sortir el discurs pragmàtic economicista, primer amb el dèficit fiscal, llavors amb la hisenda pròpia i el pacte fiscal, que desembocà amb la manifestació de setembre de 2012, que reclamava obertament un estat propi a Europa.

Seguint amb una determinada perspectiva de l'EOP, segons la qual és més el moviment que sap aprofitar les oportunitats polítiques per mobilitzar, i no les oportunitats que creen el moviment i la mobilització, cal fer esment dels principals instruments que s'ha dotat el moviment independentista català en aquest cicle 2006-2012 per tal d'incidir en la conjuntura del moment. Així, més enllà dels mecanismes habituals d'intervenció política del moviment (partits, associacions, casals, etc) cal parar atenció a les eines adhoc que s'han creat en aquest cicle. I són, per ordre d'aparició, la Plataforma pel Dret de Decidir, les consultes sobiranistes, i l'Assemblea Nacional Catalana (ANC).

La Plataforma pel Dret de Decidir

En un context marcat per una reacció visceral contra l'elaboració del nou estatut català per part de la opinió publicada espanyola, la Plataforma pel Dret de Decidir neix com una resposta organitzada de persones i entitats de la societat civil

preocupades per l'evolució d'un debat estatutari, amb l'objectiu, en primer lloc, d'evitar-ne qualsevol retallada en els aspectes nacionals. Per bé que entre novembre i desembre de 2005 en fou el naixement oficial, l'origen més concret de la PDD és el juliol de 2005 on representants de la campanya virtual Volem un Estatut JA, l'associació Fe de Latina, i el Centre Internacional Escarré per les Minors ètniques i les Nacions (CIEMEN) van reunir-se amb seu parlamentària amb el President del Parlament Ernest Benach (ERC) per lliurar-li una carta comuna on es fixaven les principals reivindicacions que cadascuna de les entitats presentava. A partir d'aquí, la Plataforma pel pret de Decidir es constitueix amb les següents característiques:

- Sorgeix en un marc global on l'estat nació tradicional s'està posant en qüestió com a conseqüència del procés de globalització i el desenvolupament d'un sistema de governs a nivell intra i supraestatal; i alhora, el seu naixement es produeix en una determinada conjuntura política, marcada per la reforma de l'Estatut d'Autonomia.
- Es configura com una plataforma plural en la qual, en moments puntuals, s'apleguen diferents actors polítics, socials, econòmics i culturals —a part de persones a títol individual— del moviment independentista català.
- Té un perfil a mig camí entre una entitat i una federació, i alhora, esdevé un grup de pressió i un moviment social que actua en el marc de l'anomenada societat civil, mantenint unes relacions de cooperació i/o conflicte —depenent del cas i el moment— amb els actors polítics tradicionals del catalanisme —especialment els partits amb representació parlamentària.

Per tant, la Plataforma pel Dret de Decidir, un nou actor polític i social nascut al caliu de l'aprovació del nou estatut i la temuda retallada que es produiria al Congrés dels Diputats uns mesos després, i evolucionant cap a una plataforma que actuava en paràmetres de *nation* i *state-building*. Una plataforma coneguda per les dues manifestacions organitzades —18 de febrer de 2006 i 1 de desembre de 2007— que li van donar una categoria d'actor polític rellevant, especialment pel que fa al propi espai sociopolític, l'independentisme català. Ara bé, el greu conflicte intern que patí la PDD l'any 2008 li significà la pèrdua de centralitat aconseguida,

substituïda per un seguit de nous actors, iniciatives i campanyes en el propi espai. L'espiral de mobilització en clau independentista que s'introduí a la societat catalana en paral·lel a la elaboració, desenvolupament, i impugnació del nou Estatut d'Autonomia culminà amb la gran manifestació de 10 juliol de 2010, on la PDD formà part dels convocants, i de fet, d'on sorgí la iniciativa, canalitzada posteriorment, organitzativa i mediàticament, per Òmnium Cultural.

Les consultes sobiranistes

El 13 de setembre de 2009 es va produir un fet que va acaparar l'atenció mediàtica de la majoria de mitjans de comunicació nacionals, estatals i internacionals. Aquell dia, al municipi maresmenc d'Arenys de Munt es va sotmetre a la població local una pregunta sobre la independència de Catalunya. A banda de la importància de la pregunta, la primera vegada que es preguntava "la gran qüestió", sense revolts, directa i desacomplexadament, el fet que s'organitzés no des de les instàncies oficials – ajuntament, Generalitat i estat- sinó des del teixit social del poble, va ser el motiu de la rellevància social que el fenomen va despertar arreu. A nivell concret, el fenomen de les consultes neix a partir d'una moció presentada a l'ajuntament d'Arenys de Munt per la Candidatura d'Unitat Popular (CUP) el juny de 2009, on s'informava de la celebració d'una consulta per la Independència organitzada pel Moviment Arenyenc per l'Autodeterminació (MAPA) i es demanava la cessió de la sala municipal. Aprofitant la moció favorable emesa pel consistori Arenyenc, el MAPA, ho aprofità per donar ressò públic a la consulta del ja mitificat 13 de setembre del 2009. A partir d'aquesta consulta es van desenvolupar les cinc grans onades de consultes que en clau interna – de moviment- contenien els següents objectius^{vi}:

- Demostrar al món que la nació catalana està preparada per exercir el dret a l'autodeterminació i la independència.
- Promoure la convocatòria d'un referèndum vinculant sobre la independència.
- Enfortir les xarxes ciutadanes que hauran de recolzar el referèndum vinculant sobre la independència.

- Afavorir la participació popular i la democràcia directa.

L'èxit de la convocatòria, amb més d'un 40% de participació, va ser el prelude d'un seguit de consultes arreu del país, amb uns resultats que van anar del 7% al 90% de participació de les persones censades. Cinc van ser les onades de consultes, per bé que al llarg del primer semestre de 2010 molts municipis –alguns d'importants com Sabadell o Puigcerdà- van organitzar consultes en dates diferents a les consensuades per la Coordinadora Nacional per la Consulta sobre la Independència. Del prop de 500 municipis que al 2011 ja havien celebrat consultes sobre la independència, s'ha de subratllar, especialment per la seva magnitud, rellevància, dificultat operativa i sociològica, la de Barcelona Decideix. Després d'un llarg procés organitzatiu de més d'un any, finalment el 10 d'abril de 2011 es va realitzar la consulta de Barcelona Decideix, que amb una població 1.630.494 habitants, dels quals 1.143.040 eren electors censats, va aconseguir els següents resultats: 230.590 vots favorables al Sí (89'68%), 22.626 vots favorables al NO (8'80%), 3919 vots blancs (1'52%), i 510 vots nuls (0'20%)^{vii}.

En total, a 554 municipis es va preguntar a prop de tres milions de ciutadans si "Està d'acord que la nació catalana esdevingui un estat de dret independent, democràtic i social, integrat en la Unió Europea". Una pregunta que ha obtingut 881.564 respostes agrupades de la següent manera:

Sí: 812.934 vots, 92'2%
No: 53.170 vots, 6'0%
Blanc: 13.016 vots, 1'5%
Nul: 2.444 vots, 0'3%
Total participació global: 20'5% del cens total

L'Assemblea Nacional Catalana (ANC)

Acabades les consultes sobiranistes, i donada per finalitzada l'eina consultiva que tants bons impactes va donar, una part del moviment reflexiona sobre la manera

de continuar, aprofitant la força simbòlica i pràctica de la darrera experiència. Al llarg del 2010 i principis de 2011 una quarantena de militants independentistes de llarga trajectòria celebren un seguit de trobades per pensar el futur proper. Aquest seguit de trobades donen forma a un efímer Moviment per la Independència (MxI), germen del que ara es coneix com assemblea Nacional catalana (ANC). El 14 d'abril de 2011, es celebra un acte públic de presentació, amb un seguit de personalitzats públiques que li donen suport, i amb una clara intenció de donar a conèixer un nou projecte que enllaci amb les consultes. En la seva declaració fundacional, L'ANC declara que el seu objecte és la conscienciació i la mobilització de la majoria de la població de Catalunya per tal que es puguin aconseguir, de forma pacífica i democràtica, els següents objectius:

1r. Recuperar la independència política de Catalunya mitjançant la constitució d'un Estat de dret, democràtic i social.

2n. Accedir a la independència exercint el dret d'autodeterminació nacional reconegut i proclamat pels Pactes internacionals dels drets humans de les Nacions Unides del 1966 i pels altres instruments i la jurisprudència emesos d'aleshores ençà, en el mateix sentit, per les diferents instàncies internacionals i

3r. Formar una majoria al Parlament de Catalunya que encomani al Govern de la Generalitat la convocatòria d'un plebiscit d'autodeterminació nacional sota garanties internacionals, i, si el poble català s'hi pronuncia favorablement, o bé si l'Estat espanyol no permetia el lliure exercici d'aquest dret, que proclami la

4t. Tractar amb la Unió Europea, un cop s'hagi establert l'Estat català i se n'hagi aprovat la Constitució mitjançant referèndum, la permanència de Catalunya dins la Unió, amb el nou estatus de membre de ple dret i alhora gestionar el reconeixement de Catalunya per les Nacions Unides i per cadascun dels seus

Enrere quedaven les disputes estratègiques entre diferents parts i persones del món independentista per liderar el moviment, amb el consegüent desprestigi que es va instal·lar al si de la societat catalana – en part merescut, en part amplificat pels contraris a la independència. La fins llavors executiva de Barcelona Decideix, i Coordinadora Nacional de les Consultes per la Independència entraven en fase de dissolució de les seves estructures i de mica en mica s'incorporaven – primer els

quadres, llavors les bases- al projecte de l'ANC, que formalment s'estructurava en una gran assemblea el 30 d'abril de 2011 en un pavelló del recinte del Fòrum de les Cultures. L'ANC, amb el mirall de l'assemblea de Catalunya, s'estructurava a partir d'un secretariat operatiu, un consell permanent, i un consell assessor, els tres òrgans amb els següents principis:

- Reformulació les bases teòriques i pràctiques del moviment a partir d'ela nova conjuntura política i social (creixement adhesió independència)
- La vinculació i /o participació individual a l'ANC, incorporant nous sectors no polititzats activament (especialment de sectors lliberals)
- La desvinculació de cap opció política – i la prohibició de donar-hi suport per activa o per passiva;
- i l'objectiu de pressionar únicament per un estat propi, deslligat de cap model social, en un període màxim de 2-3 anys.

En l'apartat organitzatiu, l'objectiu ha estat mantenir, i augmentar els nuclis organitzatius de les consultes: en aquests sentit, s'ha apostat per una articulació sectorial i territorial – local o comarcal- dels diferents ens organitzatius que s'han anat incorporant a l'ANC. En aquests moments, més de 150 ens locals, 70 assemblees territorials, 10000 adherits – amb quota pagada- i prop de 30 sectorials (economistes, juristes, pagesos per la independència, etc- formen ja part de l'assemblea). Donant suport extern a l'ANC, s'ha constituït la plataforma Municipis per la Independència (AMI). L'ANC ha aconseguit una estructura organitzativa que facilita la participació de les bases sense perdre la necessària operativitat i eficàcia, i al mateix temps blindant l'estructura a les inèrcies de partits i conjuntura política. Prova de l'eficàcia d'aquesta aposta organitzativa, fou la constitució oficial, el 10 de març de 2012, de l'ANC, així com l'organització de la multitudinària manifestació de l'11 de setembre de 2012, que ha provocat la celebració d'unes noves eleccions autonòmiques que portaran a un govern que haurà de celebrar un referéndum sobre la continuïtat de Catalunya al si de l'estat espanyol.

Prospectives de futur en clau de moviment

El resultat de les eleccions de novembre de 2012, han conformat un pacte de govern entre CiU i ERC, amb la celebració d'un referéndum a priori vinculant per l'any 2014, i la superació d'una greu crisi econòmica i social que afecta als pilars bàsics de l'estat del benestar (salut, educació, pensions). Tot apunta que el cicle de mobilització iniciat el 2006 no acabarà el 2012, mantenint un ritme i intensitat impossible de desxifrar en aquests moments. Davant aquesta conjuntura, el moviment independentista català contindrà el següents reptes que li marcaran el futur proper:

- D'una banda, caldrà veure com s'articulen entre ells els nous actors del sobiranisme/independentisme (ANC, Associació Municipis per la Independència, Òmnium Cultural) i en relació amb les forces polítiques que han pactat el programa de govern (ERC i CiU). També caldrà observar la relació entre CiU i ERC pel que fa al seguiments del full de ruta envers la celebració del referéndum, amb el previsible enfortiment d'un contramoviment format per Partit Popular, Ciudadanos, i el grup mediàtic Godó.
- De l'altra banda, caldrà veure el paper que tindrà el nou agent institucional sorgit de les eleccions, les anomenades candidatures d'Unitat Popular (CUP) com a articulador de les xarxes crítiques/moviments socials que practiquen formes de política no-convencional, i com s'incardinen amb les reivindicacions nacionals/referéndum, en un escenari de forta tensió social. Cal recordar que l'entrada de la CUP al parlament s'ha centrat en l'aprofundiment de tres eixos com són el social, el nacional, i el de la regeneració de la democràcia.
- I finalment, en l'apartat exògen al moviment, caldrà veure quina estratègia, seguirà el govern i els partits estatals, per intentar fer descarrilar el procés sobiranista. Donant per descomptat la negativa inicial a autoritzar cap tipus de consulta o referéndum, l'estratègia a seguir per l'estat, sigui per l'asfíxia econòmica, per una proposta d'obertura constitucional, o per una intervenció autonòmica, sens dubte determinarà la tipologia d'acció d'un

moviment, que com a mínim ja ha aconseguit introduir a l'agenda política espanyola i catalana, de forma estructural, el seu principal eix de reivindicació nacional.

ⁱ Ricard Vilaregut Sáez, és doctor en ciència política per l'UAB amb la tesi memòria i emergència en l'independentisme català. El cas de la Plataforma pel dret a decidir.

ⁱⁱ Citat a Ibarra, Martí i Gomà (2002:17)

ⁱⁱⁱ Citat a Ibarra, Martí i Gomà (2002:22)

^{iv} Cal aclarir però, que sobiranisme és el concepte actualment utilitzat per un ventall de col·lectius, partits i plataformes, que tenen en la reivindicació d'un Demos propi el seu principal eix discursiu però a l'hora es reclamen independentistes.

^v Tarrow, Sidney. (1995). *Power in Movement: Social Movements, Collective Action and Politics*. New York: Cambridge University Press.

^{vi} Segons consta a la web de la Coordinadora Nacional per la Consulta sobre la Independència:

<http://referendumindependencia.cat/objectius/>

^{vii} L'organització de la Consulta sobre la Independència no comptava amb el suport del cens electoral. A diferència de les eleccions o referèndums oficials en les que els electors estan assignats a una mesa d'un col·legi i per tant una persona no pot votar més d'un cop, a la Consulta sobre la Independència tothom podia votar a qualsevol mesa del seu municipi.

Per garantir que ningú votès dos cops, es va habilitar un sistema informàtic que connectava totes les meses electorals a fi de comprovar si una persona ja havia votat en alguna altra taula.